

Sivil Toplum Kuruluşları ve Arabuluculuk*

Arabuluculuk Nedir?

Bireyler arasında ister işyerinde ister ailede ister başka ilişkilerde zaman zaman anlaşmazlıklar ve hatta çatışmalar olabilir. İşte ortada bulunan anlaşmazlığın bir kişinin kazandığı diğerinin kaybettiği bir rekabet yerine, aralarında işbirliği ile çözümlenmesini sağlayan çözüm yollarından biri arabuluculuktur. Arabulucu, tarafların çözüm konusunda rızaları varsa, onları bir araya getirir ve kendi çözümlerini bulmalarında taraflara yardımcı olur.

Arabulucu kimdir, herkes arabulucu olabilir mi?

Hayır. Taraflar arasındaki görüşmeleri ve eğer ortaya çıkarsa müzakere sürecini, belli teknikler kullanarak yürüten ve gerekirse sonlandıran kişiye arabulucu denir. Türkiye’de kimlerin arabulucu olacağı 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu ile düzenlenmiştir. Arabulucu olabilmek için beş yıllık deneyime sahip hukukçu olmak, arabuluculuk eğitimi almış olmak, yazılı ve sözlü sınavlardan geçmiş olmak ve Adalet Bakanlığı Arabuluculuk Dairesi Sicili’ne kayıtlı olmak gerekir.

STKların arabuluculuğa ihtiyacı olur mu?

Evet. Sivil toplum kuruluşları kurumsallaştıkça, çalışmalarına katılan gönüllü ve çalışan sayısı da giderek artmaktadır. Süreç içerisinde çalışanların işten çıkmaları veya çıkartılmaları söz konusu olmaktadır. Ya da iş yerlerinde çalışanlar veya gönüllüler arasında anlaşmazlık çıkmaktadır. Bu tarz durumlarda bilinen ve akla gelen ilk yol dava açmaktır. Ancak, mahkeme sürecinin yıllarca sürmesi, harçlar ve bilirkişi ücreti gibi mahkeme masraflarının pahalı olması; mahkeme sürecinin kişileri germesi ve ilişkileri zorlaması gibi etkenler taraflar için oldukça tatsız süreçlerdir. Bu sürecin sonunda da genelde taraflar artık birbirleriyle tekrar görüşmez ve bazen selamlaşma dahi kesilir.

Dava yolu yerine arabuluculuk süreci ise hem çok kısa hem ucuzdur. Üstelik, arabuluculukta, kazanmak-kaybetmek rekabetinin yerine kazanmak-kazanmak işbirliği geçerlidir. Taraflar mahkemeden farklı olarak, kendilerini istedikleri gibi ifade edebilirler. Duygularından, beklentilerinden, ihtiyaç ve menfaatlerinden söz edebilirler. Diğer tarafın ihtiyaçlarını dinleyebilirler. Mahkemenin vereceği karardan farklı bir sonuç kararlaştırabilirler. Arabuluculuk süreci sonucunda taraflar arasındaki ilişkilerin kopmadığı, küskünlüklerin sürmediği ve farklı biçimlerde iletişimin sürdüğü gözlemlenmiştir.

Ayrıca dava süreci mahkemede aleni işlerken arabuluculuk süreci gizlidir. Tarafların rızası olmadan müzakereler ve anlaşma açıklanamaz; mahkemede delil olarak kullanılamaz. Taraflar arasında bir anlaşmaya varılması halinde bu hem taraflarca hem arabulucu tarafından imzalanır. Arabulucunun imzası ile anlaşma, resmi ve icra edilebilir bir belge niteliğine kavuşur. (aynı mahkeme kararı gibi)

İşçi işveren arasındaki anlaşmazlığın çözümünde arabulucuya gitmek zorunlu mu?

Evet. 7036 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'na göre, işçi ve işveren arasındaki ihtilaflarda dava açmadan önce arabulucuya başvurulması gerekmektedir. Mahkeme, dava açıldığında öncelikle arabuluculuk sürecinin gerçekleşip gerçekleşmediğini inceler. Tarafların arabulucuya başvurup anlaşamadıklarına dair tutanağın olması halinde davaya bakar. Buna dava şartı denmektedir, ihtilafı öncelikle arabulucu ile çözümlenmenin zorunlu olduğu anlamına gelmektedir. Şirketler veya kamu kuruluşlarındaki işçi işveren ihtilafları gibi STKlarda çalışanlar ve yöneticiler için de aynı zorunluluk geçerlidir.

Arbuluculuk başka hukuki ihtilaflar için de uygulanabilir mi?

Evet ancak hukuki ihtilafların hepsinin arabuluculuk ile çözümü mümkün değildir. Kamu düzeni olarak tanımlanan hukuki ilişkiler, örneğin boşanma, velayet gibi konular arabuluculuğun alanına girmez. Bunun dışında, sözgelimi kira, alacak, fikri mülkiyetten doğan alacaklar, tazminat gibi, tarafların serbestçe tayin edebileceği hukuki ilişkilere ilişkin ihtilaflar arabuluculuk ile çözümlenebilir. Ancak burada iş hukukundan farklı olarak, arabuluculuk zorunlu değil isteğe bağlıdır. Bu şekilde yapılan anlaşmalar da zorunlu arabuluculukta olduğu gibi icra edilebilir, hayata geçirilebilir niteliktedir.

Ceza hukuku alanındaki ihtilaflarda uygulanan arabuluculuk benzeri sürece ise uzlaşma denmektedir.

STKlar diğer hukuki ihtilaflar için de arabuluculuk yolunu seçebilirler mi?

Sivil toplum kuruluşlarına birçok bağış yapılmaktadır. Bağışlar ile taşınır ve taşınmaz mallar alınmakta, kiralar alınmakta, işletmeler kurulmakta ve başkaca gelirler elde edilmektedir. Tıpkı işçi işveren anlaşmazlığında olduğu gibi bu alanlarda da çıkabilecek ihtilaflar için arabuluculuk yolu seçilebilir. Örneğin kiracısı ile anlaşmazlığa düşen bir dernek arabulucuyla sorunu bir iki günlük kısa bir sürede sorunu çözebilir. Veya telif hakları gibi bir nedenle başka bir STK ile doğabilecek bir ihtilafı da arabulucu ile çözüme ulaştırabilirler.

Arbuluculuk sadece hukuki sorunlar için midir?

STKlarda, çalışanlar, yöneticiler, gönüllüler, kişiler veya gruplar arasında çıkan anlaşmazlıkları- çatışmaları arabulucu nezdinde yapılacak müzakerelerle çözümlenmek mümkün. Arabuluculuk sadece hukuki alanda değil, devletler arasında, diplomaside, sosyal gruplar arasında da kullanılan alternatif bir çatışma çözümü yöntemidir. Arabuluculukta geçmişte yaşananların ifade edilebilmesinin ötesinde ileriye dönük nelerin yapılabileceği ve ortak yolların bulunması yönünde çaba gösterilir. Tarafların birbirlerinin ihtiyaçlarını, duygularını, menfaatlerini ve isteklerini anlayabilmesine yönelik bir çözüm geliştirme olanağına sahip olurlar.

* Bu rehber Pro Bono Ağı'nın davetiyle Arb. Av. Birsen Atakan tarafından hazırlanmıştır.